

USLOVNA OSUDA U KRIVIČNOM PRAVU MAKEDONIJE I SLOVENIJE*

Dragan Jovašević*
Pravni fakultet Univerziteta u Nišu

U savremenom krivičnom pravu kazna zatvora je danas osnovna i najznačajnija vrsta krivične sankcije koja se izriče učiniocima krivičnih dela u cilju sprečavanja i suzbijanja kriminaliteta. No, sva savremena krivična zakonodavstva pored безусловne kazne zatvora poznaju i različite modalitete njegovog izricanja ili izvršenja. To su različiti oblici supstituta ili alternativa u slučajevima kada prema oceni ličnosti učinioca krivičnog dela nije neophodno njegovo bezuslovno lišenje slobode. Tako se razlikuje potpuna ili delimična suspenzija kazne zatvora ili neke druge vrste kazne. U prvom slučaju radi se o uslovnoj osudi. To je potpuno izuzeće od izvršenja sudskom odlukom izrečene ili utvrđene kazne zatvora (i druge vrste i mere kazne) za određeno vreme (vreme proveravanja) i pod određenim uslovima. U slučaju da uslovno osuđeni ne ispuni postavljene opšte i posebne, obavezne ili fakultativne uslove, krivično pravo predviđa obavezno ili fakultativno opozivanje uslovne osude. No, pored uslovne osude kao oblika ili modaliteta izvršenja izrečene kazne zatvora, pojedina savremena krivična zakonodavstva poznaju i uslovnu osudu kao posebnu vrstu krivične sankcije – meru upozorenja. Pretpostavka za primenu ovih mera jeste ispunjenje formalnih uslova – u pogledu vrste i visine izrečene, odnosno izdržane kazne zatvora i materijalnih uslova – ocena suda da primena kazne u konkretnom slučaju nije neopohodna jer se cilj (svrha) kažnjavanja može ostvariti i bez efektivnog izvršenja kazne u celosti ili delimično. U radu se analizira pojam, karakteristike, uslovi i oblici uslovne osude u makedonskom i slovenačkom krivičnom pravu.

* Ovaj tekst je nastao kao rezultat na projektu "Kriminal u Srbiji: fenomenologija, rizici i mogućnost socijalne intervencije" (broj 47011) koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS

* E-mail: jovas@prafak.ni.ac.rs

*KLJUČNE REČI: zakon / krivično delo / krivične sankcije / sud /
mere upozorenja / uslovna osuda / Makedonija / Slovenija*

UVOD

U savremenom evropskom krivičnom pravu u sistemu mera društvene reakcije na kriminalitet preovladavaju po svom značaju kazne, a među njima kazna zatvora. To je lišenje slobode kretanja učinioca krivičnog dela za u sudskoj odluci određeno vreme. Ona je propisana za najveći broj krivičnih dela samostalno ili alternativno, odnosno kumulativno sa novčanom kaznom. Izriče se za određeno zakonom propisano vreme (Jovašević, 2011: 759). Ali izrečena mera kazne zatvora ne mora u svakom konkretnom slučaju da se efektivno i izvrši u potpunosti (Grozđanić, Škorić, Martinović, 2013: 211-213). To znači da osuđeno lice ne mora u potpunosti ili delimično da izdrži izrečenu kaznu ako sud u donetoj presudi izrekne uslovnu osudu, odnosno ako u toku održavanja izrečene kazne zatvora ovu delimično suspenduje primenom uslovnog otpusta. Na taj način se efektivno izvršenje utvrđene ili izrečene kazne zatvora odlaže u potpunosti ili delimično za određeno vreme (vreme proveravanja) i pod određenim obavezanim i fakultativnim uslovima. No, ukoliko uslovno osuđeno lice ne ispuni postavljene obaveze i ne postupi po zahtevima u pogledu ponašanja, uslovna osuda (a shodno tome i uslovni otpust) se može (a u nekim slučajevima i mora) opozvati.

Uslovna osuda (Petrović, Jovašević, Ferhatović, 2016: 218-221) danas, u najvećem broju krivičnopravnih sistema, predstavlja posebnu, samostalnu vrstu krivične sankcije u sistemu mera društvene reakcije prema učiniocima krivičnih dela. Ona spada u mere upozorenja (upozoravajuće, opominjuće ili admonitivne) krivične sankcije koje se mogu izreći od strane suda u zakonom propisanom postupku svakom punoletnom fizičkom ili pravnom licu kao učiniocu krivičnog dela. No, u uporednom krivičnom zakonodavstvu ova sankcija ponekad predstavlja samo oblik (formu, način, modalitet) izvršenja izrečene kazne zatvora ili pak podvrstu kazni ili pak oblik amnestije ili pomilovanja, što ukazuje da i danas u pravnoj teoriji zaokuplja pažnju u pogledu razmatranja njene pravne prirode i značaja, iako se radi o sankciji koja je uvedena u krivično zakonodavstvo početkom 20. veka.

Uslovna osuda (a u nekim pravnim sistemima i sudska opomena kao vrste upozoravajuće, opominjuće ili admonitivne krivične sankcije su nastale krajem 19. i početkom 20. veka kao supstituti (Jovašević, 2016: 268-270) kratke kazne zatvora u slučajevima kada njeno izvršenje nije nužno za ostvarenje svrhe kažnjavanja. One su predstavljale dalji doprinos razvoju ideje specijalne prevencije, resocijalizacije osuđenog lica i individualizacije u primeni krivičnih sankcija prema učiniocima lakših krivičnih dela. Mere upozorenja su zakonom predviđene mere društvene reakcije koje sud u zakonom predviđenom postupku izriče punoletnom učiniocu skriviljenog krivičnog dela, a koje se u cilju zaštite društva od kriminaliteta sastoje u upozorenju učinioca da mu u slučaju ponovnog izvršenja krivičnog dela slobode i

prava koja inače uživa kao i svaki građanin mogu biti oduzete ili ograničene za određeno vreme.

U teoriji se ističu sledeće karakteristike uslovne osude: a) to je mera opomene i upozorenja koja ne sadrži zlo, represiju ili prinudu u smislu oduzimanja ili ograničavanja sloboda ili prava učiniocu krivičnog dela, ali predočava, ukazuje na mogućnost njihove primene. No, i ovde se radi o meri koja se primenjuje prema učiniocu dela protiv i mimo njegove volje, b) to je mera koje predstavlja supstitut kazne zatvora jer je njena primena vezana za kaznu, v) ona se primenjuje zavisno od prirode, težine i vrste krivičnog dela, odnosno svojstava ličnosti njegovog učinioca (primarni, situacioni, nehatni učinioци) kada sud dođe do uverenja da je izricanje kazne nepotrebno sa aspekta ostvarenja svrhe primene krivičnih sankcija, g) humani karakter ove mere proizilazi iz njegove prirode, karaktera i dejstva jer ona ne predstavlja zlo i prinudu prema učiniocu krivičnog dela i d) sa aspekta svrhe krivičnih sankcija radi se o merama izrazito specijalno preventivnog karaktera.

1. POJAM I SISTEMI USLOVNE OSUDE

Uslovna osuda je odlaganje izvršenja utvrđene kazne zatvora (i ili druge vrste i mere kazne) krivično odgovornom učiniocu krivičnog dela za određeno vreme (vreme prokušavanja, proveravanja) pod uslovom da ne izvrši novo krivično delo i ispuni druge postavljene opšte i posebne obaveze i uslove¹. Ako uslovno osuđeno lice ne izvrši novo krivično delo u određenom roku i ispuni druge postavljene obaveze tada do izvršenja utvrđene ili izrečene kazne neće ni doći, a ono će se smatrati kao da nije osuđivano. U protivnom, uslovna osuda se opoziva, a utvrđena kazna se izvršava u penitensijarnim ustanovama. To znači da je uslovna osuda opraštanje kazne (ili privremeno odricanje države da izrekne kaznu) učiniocu dela od strane društva pod određenim uslovima, opraštanje koje je bazirano na uverenju da će se učinilac ubuduće vladati u skladu sa normama pravnog poretka i da neće vršiti krivična dela (Jovašević, Ikanović, 2012: 211-214).

U pravnoj teoriji (Turković et al., 2013: 213-216) se mogu naći i shvatanja prema kojima kod uslovne osude država ne odustaje od reakcije na krivično delo čime se ostvaruje pravednost, te generalna i specijalna prevencija, ali se prema učiniocu krivičnog dela pokazuje obzirnost tako da se pošteduje od izvršenja kazne (Novoselec, 2004: 344). U nekim pravnim sistemima uslovnu osudu kao vrstu krivične sankcije pored suda mogu da izriču i vansudski organi (npr. predsednik republike).

Uslovna osuda može biti izrečena krivično odgovornom učiniocu krivičnog dela. Postoje dva sistema uslovne osude. Oba sistema su se razvila iz instituta "probation".

¹ U savremenom krivičnom pravu poznata je i parcijalna uslovna osuda. Tako član 132-31. francuskog Krivičnog zakonika, član 43. austrijskog Krivičnog zakonika i član 57. Kaznenog zakona Hrvatske predviđaju mogućnost uslovnog odlaganja izvršenja dela utvrđene kazne zatvora. U tom slučaju se uslovna osuda pretvara u anticipirani uslovni otpust.

To su: a) kontinentalni i b) angloamerički sistem (Pavišić, Grozdanić, Veić, 2007: 244-252). Prema kontinentalnom (francusko-belgijskom sistemu koji se naziva i "sursis", a koji je uveden na predlog senatora Beranžea) sud vodi krivični postupak prema učiniocu krivičnog dela i izriče mu vrstu i meru kazne, ali čije izvršenje odlaže za određeno vreme pod određenim uslovima. Učinilac se za to vreme ne smatra osuđivanim ako ispuni postavljene uslove. Prednosti ovog sistema su jer se učiniocu krivičnog dela sudi i izriče kazna tako da se u slučaju njenog opozivanja pristupa izvršenju već izrečene kazne. Presuda se donosi na bazi svežih i neposredno utvrđenih dokaza, tako da je mala mogućnost da dođe do grešaka u prikupljanju, utvrđivanju i sudskoj oceni dokaza. Kod angloameričkog sistema (Đorđević, Đorđević, 2014: 99-102) nema vođenja krivičnog postupka, već se suđenje odlaže za vreme dok se učinilac krivičnog dela stavlja pod sistem prokušavanja, odnosno pod nadzor organa pravosuđa i javne bezbednosti pod uslovom da on na to pristaje. Angloamerički sistem prokušavanja je povoljniji za učinioca krivičnog dela s obzirom da ne dolazi do suđenja i izricanja kazne (pa se takvo lice ne smatra osuđivanim), a zaštitni nadzor koji vrše određena lica, štiti ga od iskušenja i pruža mu pomoć u savladavanju svakodnevnih životnih problema za uključivanje u društveno-koristan rad i uzdržavanje od kršenja propisa. Nedostatak ovog sistema dolazi do izražaja u slučaju opozivanja prokušavanja, kada dolazi do suđenja i izricanja osude jer tada mogu nastati teškoće oko prikupljanja i utvrđivanja dokaza zbog protoka vremena (Horvatić, 2003: 167-169).

2. USLOVNA OSUDA U PRAVU MAKEDONIJE

Krivični zakonik Republike Makedonije iz 1996. godine² sa izmenama i dopunama do kraja 2014. godine, u Opštem delu pod nazivom: "4. Uslovna suspenzija krivičnog postupka" u članu 58a. propisuje specifičnu krivičnopravnu meru koja po svojoj pravnoj prirodi, karakteristikama, sadržini, svrsi, dejstvu i uslovima primene predstavlja uslovnu osudu kao posebnu vrstu upozoravajuće, opominjuće, admonitivne krivične sankcije, iako je sam Zakonik tako ne naziva. Ova mera nosi naziv: "Suspenzija krivičnog postupka" (Kambovski, 2006: 730-735). Za primenu ove mere potrebno je ispunjenje dva kumulativna uslova. To su:

1. formalni uslov koji je vezan za vrstu i visinu propisane kazne u zakonu za učinjeno krivično delo. Ovaj uslov je ispunjen ako se radi o krivičnom delu za koje Krivični zakonik ili drugi sporedni, dopunski ili pomoćni krivični zakon propisuje novčanu kaznu ili kaznu zatvora do jedne godine (dakle, radi se o bagatelnom, sitnom kriminalitetu) i

2. materijalni uslov koji je vezan za uverenje, ocenu suda imajući u vidu objektivne okolnosti učinjenog krivičnog dela i subjektivne okolnosti vezane za ličnost njegovog učinioca da se i bez primene zakonom propisane kazne prema učiniocu krivičnog dela može ostvariti svrha primene krivičnih sankcija – zaštita društva od kriminaliteta. Do ove ocene sudsko veće dolazi na osnovu sveukupne analize svih

² Služben vesnik na Republika Makedonija broj 37/96.

okolnosti objektivnog i subjektivnog karaktera učinjenog krivičnog dela i ličnosti učinioca, pri čemu je Zakonik naročito obavezao sud da prilikom donošenja odluke uzima u obzir sledeće okolnosti: aa) iskazano kajanje učinioca, ab) izvinjenje učinioca, ac) otklanjanje posledica učinjenog krivičnog dela i ad) naknadu štete prouzrokovane izvršenjem krivičnog dela.

No, pre donošenja konačne odluke o suspenziji krivičnog postupka i po ispunjenju navedenih uslova sud je dužan da preduzme još dve aktivnosti. To su (Marjanovik, 1998: 213-215): 1) da ispita i sasluša učinioca krivičnog dela (dakle optuženo lice) i 2) da oštećeno fizičko ili pravno lice daju svoju izričitu usmenu ili pismenu saglasnost na ovakvu odluku suda.

Kada donese odluku o suspenziji krivičnog postupka učiniocu krivičnog dela sud je dužan da mu postavi određene uslove. Osnovni i obavezni uslov za donošenje i opstajanje na pravnoj snazi ovakve odluke jeste da se učinilac krivičnog dela uzdrži od vršenja novog krivičnog dela za vreme trajanja suspenzije postupka. U svakom konkretnom slučaju sud određuje i vreme trajanja suspenzije krivičnog postupka. To vreme može da iznosi najduže jednu godinu. Pri tome je Zakonik izričito odredio da vremenski period trajanja ovako određene suspenzije ne ulazi u rok zastarevanja krivičnog gonjenja - kao osnov gašenja krivične sankcije najšireg stepena – abolicija (Kambovski, 1976: 153-162).

Budući da se ovde radi samo o privremenoj (do godinu dana) i uslovnoj (po ispunjenju postavljenih uslova) suspenziji krivičnog postupka prema učiniocu krivičnog dela, to znači da Zakonik predviđa mogućnost da se započeti (pa suspendovani) krivični postupak ipak kasnije može i da se nastavi i potom okonča izricanjem zakonom propisane kazne ili druge krivične sankcije. Do ove situacije dolazi u dva slučaja (Marjanovik, 1998: 231-233): a) ako učinilac za vreme trajanja uslovne suspenzije učini novo krivično delo ili b) ako se za vreme trajanja uslovne suspenzije otkrije ranije učinjeno krivično delo.

U tom slučaju su započeti krivični postupak nastavlja po svim pravilima do konačnog i pravnosnažnog okončanja (Kambovski, 1983: 319-328).

3. USLOVNA OSUDA U PRAVU SLOVENIJE

3.1. Izricanje uslovne osude

Za razliku od prethodnog zakonskog rešenja prema kome uslovna osuda nema status samostalne i posebne vrste krivične sankcije, u Krivičnom zakoniku Republike Slovenije iz 2008. godine³ u poglavlju V pod nazivom: "Upozoravajuće sankcije", pored sudske opomene kao najblaže vrste krivične sankcije za punoletne učinioce krivičnih dela, propisana je uslovna osuda (član 57.).

³ Uradni list Republike Slovenije broj 55/2008.

Prema Krivičnom zakoniku sud može izreći uslovnu osudu učiniocu krivičnog dela umesto propisane vrste i mere kazne, ako su za to ispunjeni zakonom kumulativno propisani uslovi. Prilikom izricanja uslovne osude sud donosi presudu kojom utvrđuje vrstu i meru kazne učiniocu krivičnog dela i istovremeno određuje da ona neće biti izvršena ako učinilac u određenom roku (vreme proveravanja) koji odredi sud u trajanju od jedne do pet godina ne učini novo krivično delo.

Pri tome je sud ovlašćen da uslovi izvršenje izrečene uslovne osude ispunjenjem određenih obaveza od strane osuđenog lica kao što su: a) povraćaj imovine pribavljene izvršenjem krivičnog dela, b) naknada štete pričinjene izvršenjem krivičnog dela ili c) izvršenje drugih obaveza propisanih Krivičnim zakonikom. Rok za ispunjavanje ovih posebnih, fakultativnih obaveza koje su izrečene uz uslovnu osudu utvrđuje sud u svakom konkretnom slučaju i ono se kreće u granicama vremena proveravanja. Pored izrečene uslovne osude, sud može da primeni i određene mere obezbeđenja.

Za izricanje uslovne osude, prema slovenačkim propisima, potrebno je ispunjenje dva kumulativna uslova (član 58.). To su:

1. formalni uslov – da je učiniocu krivičnog dela utvrđena kazna zatvora u trajanju do dve godine ili novčana kazna. Pri tome je sud vezan zabranom da se uslovna osuda ne može izreći za krivična dela za koja je propisana kazna zatvora u minimalnom trajanju dužem od tri godine (budući da se primenom odredaba o ublažavanju kazne učiniocu krivičnog dela u tom slučaju nikako ne može izreći kazna zatvora u trajanju do dve godine) i

2. materijalni uslov – uverenje (ocena) suda na osnovu analize okolnosti koje su vezane za ličnost učinioca dela, njegovo ranije ponašanje, njegovo ponašanje posle izvršenja krivičnog dela, stepen njegove krivične odgovornosti i druge okolnosti pod kojima je delo učinjeno, da je realno očekivanje da učinilac ubuduće više neće nastaviti da vrši nova krivična dela.

U slučaju da je prvostepeni sud u donetoj presudi uz kaznu zatvora ili novčanu kaznu utvrdio i druge zakonom propisane dodatne kazne (jednu ili više njih), tada je sud ovlašćen i može da odluči da dodatne kazne – sve ili samo pojedine budu i neposredno, efektivno izvršene.

3.2. Opozivanje uslovne osude

No, ovo uverenje suda da učiniocu krivičnog dela umesto efektivne kazne izrekne uslovnu osudu, može biti i pogrešno. Tada postoje uslovi za opozivanje uslovne osude. Tri su osnova zbog kojih se izrečena uslovna osuda može opozvati. To su:

1. izvršenje novog krivičnog dela u vreme trajanja roka proveravanja,
2. saznanje za ranije izvršeno krivično delo u vreme trajanja roka proveravanja i
3. neispunjenje postavljenih obaveza u vreme trajanja roka proveravanja.

Uslovna osuda se obavezno opoziva (član 59.) ako u toku trajanja vremena proveravanja učinilac ponovo učini jedno ili više krivičnih dela za koje mu je sud izrekao kaznu zatvora od dve godine. To je obavezno opozivanje uslovne osude.

Uslovna osuda se može opozvati (fakultativno opozivanje uslovne osude) ako učinilac za vreme trajanja vremena proveravanja učini jedno ili više krivičnih dela za koje je izrečena kazna zatvora manja od dve godine ili novčana kazna. Pri oceni suda da li će u ovom slučaju opozvati uslovnu osudu ili ne, sud posebno uzima u obzir okolnosti koje se odnose na izvršenje krivičnog dela (objektivne okolnosti) i okolnosti vezane za ličnost učinioca (subjektivne okolnosti), a posebno koje se odnose na: a) sličnosti učinjenih krivičnih dela, b) njihov značaj i c) motive zbog kojih su ista izvršena.

U ovom slučaju sud mora da opozove uslovnu osudu ako je za ranije izvršeno i novoizvršeno krivično delo izrečena kazna zatvora duže od dve godine. No, ako pod navedenim uslovima za fakultativno opozivanje uslovne osude, sud ipak ne opozove uslovnu osudu, za novoučinjeno krivino delo ili dela sud može da izrekne: a) uslovnu osudu ili b) kaznu.

Ako za novo krivično delo sud izrekne uslovnu osudu, tada određuje kombinovanu kaznu za ranije i novo krivično delo, kao i novi period proveravanja u trajanju od jedne do pet godina, pri čemu ovaj novi rok počinje da teče od dana konačne novodonete presude. Ako je učinilac osuđen na kaznu zatvora zbog izvršenja novog krivičnog dela, vreme provedeno na izdržavanju takve kazne se ne uračunava u vreme trajanja vremena proveravanja koje je određeno uslovnom osudom za prethodno krivično delo.

Sud obavezno opoziva uslovnu osudu (član 60.) kada se u toku trajanja vremena proveravanja utvrdi da je učinilac izvršio krivično delo pre nego što mu je izrečena uslovna osuda pod uslovom da dođe do uverenja da ne bi postojalo dovoljno razloga za izricanje uslovne osude da su takve okolnosti bile poznate sudu.

Ako su učiniocu krivičnog dela u uslovnoj osudi kao uslov koji je dužan da ispuni u vreme trajanja vremena proveravanja izrečene određene zakonom propisane obaveze (član 61.), pa ih on te obaveze ne ispuni u roku određenom presudom, tada sud može produžiti vreme za izvršenje takve obaveze ili može opozvati uslovnu osudu. Ako sud utvrdi da učinilac iz opravdanih razloga nije u stanju da izvrši postavljenu obavezu nametnutu presudom, zahtev za izvršenje takve obaveze može biti povučen ili zamenjen drugom obavezom predviđenom zakonom.

Uslovna osuda se može opozvati za sve vreme trajanja roka proveravanja (član 62.). No, ako učinilac izvrši krivično delo koje dovodi do opozivanja uslovne osude i ako se izvršenje krivičnog dela utvrdi presudom koja je doneta nakon isteka ovog vremena, tada se prema izričitom slovu zakona uslovna osuda može opozvati u roku od jedne godine od kada je isteklo sudskom odlukom određeno vreme proveravanja.

3.3. Uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom

Pored klasične, redovne, uobičajene uslovne osude, Krivični zakonik Slovenije u članu 63. poznaje i uslovnu osudu sa zaštitnim nadzorom (Bavcon, Šelih, 1987: 290-296). Tako sud može odrediti da se učinilac, kome je izrečena uslovna osuda, stavi pod zaštitni nadzor na određeno vreme u toku trajanja vremena proveravanja. To je sistem zakonom predviđenih mera pomoći, nadzora i staranja. Zaštitni nadzor izriče sud (član 64.) kada dođe do uverenja (ocene) da je primena jedne ili više mera zaštitnog nadzora u vreme trajanja proveravanja opravdana, celishodna i korisna. Mere zaštitnog nadzora sud primenjuje na način i pod uslovima kako je određeno sudskom odlukom u vremenu koje se kreće u okviru vremena proveravanja. Ako sud utvrdi da zaštitni nadzor više nije neophodan, može narediti da se ukine i pre njegovog vremena isteka. Naravno, da je svoju odluku sud (i prilikom određivanja, kao i prilikom ukidanja) dužan da obrazloži.

Pri određivanju zaštitnog nadzora uz uslovnu osudu (član 65.), sud može da izrekne jednu ili više obaveza u skladu sa kojima učinilac mora da se ponaša. Pri izboru ovih obaveza, sud naročito uzima u obzir sledeće okolnosti: a) godine života učinioca, b) njegove lične karakteristike, c) pobude iz kojih je izvršio krivično delo, d) njegove lične okolnosti, e) njegovo prethodno ponašanje, f) uslove pod kojima je izvršeno krivično delo i g) njegovo ponašanje nakon izvršenja krivičnog dela. Pri odlučivanju o izboru jedne ili više obaveza u okviru zaštitnog nadzora sud je dužan da posebno vodi računa da one po svojoj prirodi, karakteristikama i načinu izvršenja ne mogu da utiču na ljudsko dostojanstvo učinioca krivičnog dela ili da mu se na ovaj način nanesu bezrazložne poteškoće.

Sud može da uslovno osuđenom licu izrekne jednu ili više od sledećih mera zaštitnog nadzora. To su (Selinšek, 2007: 289-291):

- 1) lečenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, te lečenje od zavisnosti od upotrebe opojne droge ili alkoholnih pića, uz prethodni pristanak učinioca,
- 2) posećivanje određenih profesionalnih, psiholoških ili drugih savetovališta,
- 3) osposobljavanje učinioca za određeno zanimanje ili prihvatanje zaposlenja koje odgovara njegovom zdravlju, veštinama i afinitetima,
- 4) raspolaganje prihodima u skladu sa obavezama izdržavanja porodice,
- 5) zabrana druženja sa određenim licima,
- 6) zabrana pristupa kako bi se učinilac držao dalje od žrtve ili drugog lica i
- 7) zabrana pristupa određenim mestima.

Na predlog konsultanta (voditelja zaštitnog nadzora) ili učinioca krivičnog dela, sud može da izmeni ili opozove određene obaveze u okviru zaštitnog nadzora *ex officio*.

Zaštitni nadzor izvršava konsultant. Njega imenuje sud (član 66.). On pruža pomoć učiniocu krivičnog dela i vrši nadzor nad njegovim životom, radom i ponašanjem u skladu sa opštim i posebnim obavezama koje su mu postavljene uz

uslovnu osudu uopšte, kao i u skladu sa merama zaštitnog nadzora. Pri tome je konsultant dužan (Penko, Strolig, 1999: 67-69):

- 1) da obezbedi pomoć i nadzor, kao i da daje uputstva i praktične savete učiniocu o tome kako da se pridržava postavljenih obaveza od strane suda, sa ciljem sprečavanja učinioca da ponovo čini krivična dela,
- 2) da obavlja zakonom poverene poslove pažljivo i da na odgovarajući način održava odnose sa učiniocem i
- 3) da povremeno obaveštava sud o ispunjenju mera zaštitnog nadzora (urednom, blagovremenom, kvalitetnom) i da predlaže odgovarajuće izmene ili ukidanje pojedinih mera, odnosno obustavu od izvršenja zaštitnog nadzora.

Ako osuđeno lice ne ispunjava obaveze koje mu je sud odredio tokom trajanja vremena proveravanja ili ako izbegava saradnju sa određenim konsultantom, sud ga može opomenuti, izmeniti postavljenu obavezu, produžiti trajanje zaštitnog nadzora u okviru vremena roka proveravanja ili pak opozvati uslovnu osudu (član 67.).

4. ZAKLJUČAK

Savremena krivična zakonodavstva Evrope, pa tako i krivična zakonodavstva bivših jugoslovenskih republika – Makedonija i Slovenija – donošenjem svog novog krivičnog zakonodavstva sa nizom novela predviđaju razuđen sistem krivičnih sankcija za učinioce krivičnih dela. To je u skladu sa obimom, strukturom i dinamikom kriminaliteta, ali i sa zahtevima kriminalne politike – da se svakom učiniocu krivičnog dela individualizira vrsta i mera društvene reakcije oličene u krivičnoj sankciji koja odgovara stepenu društvene opasnosti učinioca dela, odnosno obimu i intenzitetu prouzrokovane posledice i okolnostima pod kojima je krivično delo učinjeno, kao i karakteristikama ličnosti njegovog učinioca. Kazne su osnovne i od najstarijih vremena najčešće propisivane i izricane krivične sankcije. I danas je najveći broj krivičnih dela u posebnom delu krivičnog prava zaprećen upravo ovom vrstom krivičnih sankcija.

No, pod uticajem ideja o individualizaciji i prevenciji kao osnovnoj funkciji krivičnog prava, početkom 20. veka u sistem krivičnih sankcija se uvode nove vrste mera društvene reakcije. To su mere upozorenja (opominjuće, upozoravajuće, admonitivne krivične sankcije), među kojima se posebno ističe uslovna osuda. Te su mere potpuno lišene retributivnog karaktera, njihovom primenom se od učinioca krivičnog dela ne oduzimaju ili mu se ne ograničavaju slobode i prava, ali mu se njihovo oduzimanje i ograničenje stavljaju u izgled ako se ne uzdrži od daljeg kršenja pravnih propisa i vršenja krivičnih dela. Na taj način se psihološkom "prinudom" utiče na učinioce krivičnog dela u smislu popravljanja njegovog ponašanja, uzdržavanja od kršenja propisa i ponašanja i vladanja na slobodi pod određenim ograničenjima i pod pretnjom primene u zakonu propisane ili u sudskoj odluci izrečene vrste i mere kazne.

Slično, kao i u drugim savremenim krivičnim zakonodavstvima (npr. krivično pravo Republike Bugarske), Makedonija poznaje uslovnu osudu, koja istina nema karakter

samostalne krivične sankcije. To je forma ili oblik izvršenja sudskom odlukom utvrđene kazne zatvora u trajanju do jedne godine ili novčane kazne. Ova mera se naziva "uslovna suspenzija krivičnog postupka". Tada dolazi do potpune, ali uslovne suspenzije izvršenja propisane kazne zatvora ili novčane kazne. No, za ovu izuzetnu zakonsku mogućnost suda neophodan je izričiti usmeni ili pismeni pristanak oštećenog fizičkog ili pravnog lica. Kao mere suspenzije krivičnog postupka, Krivični zakonik Makedonije poznaje još i sledeće mere kao što su: a) rad za opšte dobro na slobodi, b) sudska opomena i c) kućni zatvor.

Drugačija je situacija u novom krivičnom zakonodavstvu Republike Slovenije. Ono u sistemu krivičnih sankcija poznaje posebnu vrstu mera društvene reakcije – mere upozorenja. U okviru njih razlikuju se dve mere. To su: a) uslovna osuda i b) sudska opomena, pri čemu Zakonik predviđa dva oblika uslovne osude: a) klasičnu uslovnu osudu i b) uslovnu osudu sa zaštitnim nadzorom koju izvršava posebno od strane suda određeno lice - konsultant. Za razliku od Makedonije gde je vreme proveravanja do jedne godine, slovenački zakonodavac ovo vreme predviđa u trajanju do pet godina.

LITERATURA

- (1) Bavcon, Lj., Šelih, A. (1987). *Kazensko pravo, Splošni del*, Ljubljana: Uradni list.
- (2) Đorđević, M., Đorđević, Đ. (2014). *Krivično pravo*, Beograd: Projuris.
- (3) Grozdanić, V., Škorić, M., Martinović, I. (2013). *Kazneno pravo, Opći dio*, Rijeka: Pravni fakultet.
- (4) Horvatić, Ž. (2003). *Kazneno pravo, Opći dio*, Zagreb: Pravni fakultet.
- (5) Jovašević, D. (2011). *Leksikon krivičnog prava*, Beograd: Službeni glasnik.
- (6) Jovašević, D., Ikanović, V. (2012). *Krivično pravo Republike Srpske, Opšti deo*, Banja Luka: Univerzitet Apeiron.
- (7) Jovašević, D. (2016). *Krivično pravo, Opšti deo*, Beograd: Dosije.
- (8) Kambovski, V. (1976). Neka razmišljanja o individualizaciji izvršenja kazne lišenja slobode, *Penologija*, Beograd, br. 2, str. 153-162.
- (9) Kambovski, V. (1983). Uslovna osuda sozaštiten nadzor – koncepcijski i praktični problemi, *Pravna misla*, Skopje, br. 4, str. 319-328.
- (10) Kambovski, V. (2006). *Kazneno pravo, Opšt del*, Skoplje: Pravni fakultet.
- (11) Marjanovik, G. (1998). *Makedonsko krivično pravo, Opšt del*, Skopje: Prosvetno del.
- (12) Novoselec, P. (2004). *Opći dio kaznenog prava*, Zagreb: Pravni fakultet.
- (13) Pavišić, B., Grozdanić, V., Veić, P. (2007). *Komentar Kaznenog zakona*, Zagreb: Narodne novine.
- (14) Penko, B., Strolig, K. (1999). *Kazenski zakonik z uvodnimi pojasnili*, Ljubljana: Uradni list.
- (15) Petrović, B., Jovašević, D., Ferhatović, A. (2016). *Krivično pravo 2*, Sarajevo: Pravni fakultet.
- (16) Selinšek, Lj. (2007). *Kazensko pravo, Slošni del in osnove posebnega dela*, Ljubljana: Založba GV.
- (17) Služben vesnik na Republika Makedonija broj 37/96.
- (18) Turković, K., et al. (2013). *Komentar Kaznenog zakona*, Zagreb: Narodne novine.
- (19) Uradni list Republike Slovenije broj 55/2008.

SUSPENDED SENTENCE IN THE MACEDONIAN AND SLOVENIAN CRIMINAL LAW

In contemporary criminal law, a prison sentence is the basic and most important type of criminal sanctions to be imposed to criminal acts perpetrators in order to prevent and combat crime. But, next to unconditional prison sentence, all criminal legislation also knows the different modalities of its imposition or execution. These are different forms of substitute or alternative in cases where unconditional detention is not necessary. Thus, we can distinguish full or partial suspension of the prison sentence or some other kind of punishment. In the first case, it is about the suspended sentence. This is a complete exemption from the execution of a court decision handed down prison sentences or determined (and or other types and extent of punishment) for a specified time (checking) and under certain conditions. In the case of conditionally convicted person does not meet the set of general and special, mandatory or optional requirements, criminal law provides for mandatory or optional revoke the suspended sentence. However, in addition to the suspended sentence as a form or modalities of execution imposed prison sentences, some modern criminal laws recognize and suspended sentence as a special kind of criminal penalties - as a measure of warning. A prerequisite for the implementation of these measures is the fulfillment of the formal requirements - in terms of type and prison sentence duration, or material conditions - assessment of the court that the application of penalties in case of concrete, is not necessary because the goals (purpose) of punishment can be achieved without effective enforcement of prison sentences in whole or in part. This paper is about the concept, characteristics, conditions and methods of implementation of these forms of prison sentence suspension in the Macedonian and Slovenian criminal law.

KEYWORDS: code / criminal act / criminal sanctions / warning
measure / suspended sentence / Macedonia / Slovenia